

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการสุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วประเทศจำนวน 3900 ราย เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการรับรู้ข่าวสาร ด้านการร่วมปรึกษาหารือ ด้านการสร้างความรู้สึกร่วม ด้านการร่วมตัดสินใจ ด้านการร่วมเสี่ยง ด้านการร่วมเป็นหุ้นส่วน และด้านการบริหารจัดการด้วยตัวเอง เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาโดยสรุป พบว่าประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 30 -49 ปี สถานภาพแต่งงานแล้ว ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพลูกจ้าง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 20,000 บาท และเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในระดับบ่อยๆ ครั้ง ในด้านการรับรู้ข่าวสาร และด้านการบริหารจัดการด้วยตัวเอง ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในเกือบทุกเรื่อง โดยเฉพาะโดยเรื่องที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสารสูงสุดคือการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับครัวเรือนมีการออมทรัพย์ และเรื่องที่ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการด้วยตนเองระดับบ่อยๆ ครั้ง มากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตัวเองที่เกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

สำหรับการมีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมแบบนาน ๆ ครั้ง โดยเฉพาะในเรื่องการมีส่วนร่วมด้านการร่วมเป็นหุ้นส่วน การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการมีความรู้สึกร่วม การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ และการมีส่วนร่วมด้านการร่วมเสี่ยง โดยเรื่องที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับน้อย หรือมีส่วนร่วมแบบนาน ๆ ครั้ง ได้แก่เรื่องเกี่ยวกับชุมชนใช้วัสดุท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ และเรื่องเกี่ยวข้องกับครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

จากผลสรุปข้างต้นจะพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสารทุกเรื่องในระดับบ่อยๆ ครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาท้องถิ่นมีความทั่วถึง ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร สำหรับการมีส่วนร่วมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะพบว่าส่วนใหญ่ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำไปใช้ในด้านส่วนบุคคลคือด้านการบริหารจัดการด้วยตนเอง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตัวเองที่เกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เกี่ยวกับครัวเรือนมีการออมทรัพย์ ด้านการเอื้ออาทรต่อกัน เกี่ยวกับชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาสและคนประสบปัญหา มีการประหยัด

ครัวเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ด้านชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้าน
น่าอยู่ และด้านชุมชนรู้จักสามัคคี

แต่ทั้งนี้ ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบ
นาน ๆ ครั้ง อยู่หลาย ๆ ด้าน คือด้านการร่วมเป็นหุ้นส่วน การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ และการมีส่วน
ร่วมในการมีความรู้สึกท่วม การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ และการมีส่วนร่วมด้านการร่วมเสียง โดย
เรื่องที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับน้อย หรือมีส่วนร่วมแบบนาน ๆ ครั้ง ได้แก่เรื่อง
เกี่ยวกับชุมชนใช้วัสดุท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ และเรื่องเกี่ยวข้องกับครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่
เหมาะสม แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นเรื่องที่ต้องกระทำร่วมกัน
หรือมีส่วนในการคิด การตัดสินใจ การรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชนแบบส่วนรวม ประชาชนยังมีส่วน
ร่วมน้อย ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้วัสดุท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพและการใช้
เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เป็นเรื่องที่สำคัญเนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีมีการพัฒนาไปมากมีการ
นำมาใช้อย่างไม่ใช่ออกจำกัด ไม่มีการวางแผนการใช้ ขาดการคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่ง
ประชาชนอาจมีการรับรู้ข่าวสารด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนของการนำไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันของตัวเอง การรับรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านของสังคมอาจยังไม่เพียงพอหรือยัง
ไม่เข้าใจมากพอที่ประชาชนจะนำไปปรับใช้ในชุมชนหรือท้องถิ่น

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสารหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงและนำไปใช้ในด้านการบริหารจัดการด้วยตัวเองและในครัวเรือน แต่ในด้านการนำไปปรับใช้ในการ
พัฒนาท้องถิ่นที่เป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในสังคมชุมชน ประชาชนมีการนำไปปรับใช้ในระดับ
น้อยหรือยังไม่มาก ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในด้านชุมชนมากยิ่งขึ้น

**สรุปผลการจัดสัมมนา ระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”**

แนวคิดและข้อเสนอแนะในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

ด้านลดรายจ่าย

- ส่งเสริมให้ปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ เป็ด หมู ไว้กินเอง
- ส่งเสริมให้ทำน้ายาล้างจาน น้ายาซักผ้า ฯลฯ ใช้เองในครัวเรือน
- ทำวัสดุ อุปกรณ์ที่มีเหลือจากการใช้งานมาดัดแปลงเพื่อให้ใช้งานได้อีก โดยไม่ต้องเสียเงินซื้อ
- ฝึกให้เกษตรกรจัดทำปุ๋ยอินทรีย์โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ใช้เอง เพื่อลดต้นทุนและปลอดภัย
- ปลูกฝังให้ประชาชน ลด ละ เลิก อบายมุข
- ลดการใช้น้ำยาฆ่าแมลงในการปลูกผัก

- ปลูกผักไร้สารพิษไว้รับประทานเอง ไม่ต้องซื้อ ใช้ปุ๋ยชีวภาพ สมุนไพร แทน การใช้ปุ๋ยเคมี
- ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ใช้พื้นหุงต้มแทนการใช้แก๊สหุงต้ม หรือถ่าน
- ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนอย่างจำกัด ให้คุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด
- ซื้อในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยคำนึงถึงสถานะความเป็นอยู่ของคนในครัวเรือน และการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า
- จัดทำบัญชีครัวเรือน หากทุกครัวเรือน จัดทำบัญชีการใช้แล้ว ย่อมรู้ว่าในแต่ละวันใช้จ่ายอะไรไปบ้าง หากซื้อของที่ไม่มีประโยชน์ เช่น ชื้อบุหรื เหล้า ของนำเข้าจากต่างประเทศ ก็ต้องรู้ว่ามันเปล่าประโยชน์ เมื่อรวมค่าใช้จ่ายด้านนี้ต่อเดือน คงจะคิดได้และค่อย ๆ ลด ละ เลิก ไปเอง
- ส่งเสริมให้ชุมชนรวมกลุ่ม หรือทำประชาคม เพื่อแนะนำแนวทางการดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามความต้องการของชาวบ้านมีวิทยากรมาบรรยาย แขนงนำของชาวบ้านช่วยกันวางแผนและพาไปทัศนศึกษาดูงาน แล้วแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ระดมความคิดว่าจะทำอะไรเพื่อจะให้มียรายได้ เพิ่มขึ้นหรือลดค่าใช้จ่ายลง
- ส่งเสริม สนับสนุน ประชาชนในท้องถิ่น ให้ลดการใช้พลังงานน้ำมันเชื้อเพลิง
- เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนำข้าวมาเข้าโรงสีในชุมชนแล้วขายให้คนในชุมชนในราคาถูกว่าท้องตลาด
- สอนวิธีทำมาหากินให้ลูกหลาน และสอนให้รู้เรื่องค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพื่อให้ลูกมีจิตสำนึกในเรื่องการประหยัดใช้จ่าย ไม่ฟุ่มเฟือย
- ตัดเรื่องค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป เช่น ชื้อหวย ค่าโทรศัพท์ ฯลฯ
- ไม่เปิดน้ำทิ้งไว้ เปิดไฟฟ้าภายในบ้านเฉพาะดวงที่ต้องการใช้ ถ้าไม่ใช้ก็ไม่ต้องเปิด
- ใช้จ่ายเงินอย่างคุ้มค่า แบ่งเงินออกเป็น ส่วน เช่น ส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่าย อีกส่วนหนึ่งเก็บไว้เป็นเงินออม
- ใช้รถยนต์ส่วนตัวให้น้อยลงเพื่อประหยัดน้ำมัน ใช้รถโดยสารแทน และเดินหรือใช้รถจักรยานแทนการใช้รถกรณีระยะทางไม่ไกลมาก เพื่อเป็นการออกกำลังกายด้วย การเดินทางก็สามารถไปด้วยกันกับคนอื่นได้ก็ไม่ต้องขับรถไปคนละคัน
- อนุรักษ์ความพอเพียง ทั้งการกิน การอยู่ และนำสิ่งเหลือใช้มาใช้ใหม่ โดยการดัดแปลงจากสิ่งไม่มีค่า ให้มีค่า และนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อเป็นการลดการใช้จ่ายเงิน
- ประหยัดการใช้กระดาษ ตรวจทานงานให้เรียบร้อยก่อนส่งพิมพ์
- ส่งเสริมอาชีพให้กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มแม่บ้าน
- จัดทำกิจกรรมถนนคนเดินทุกวันเสาร์
- ใช้มูลสัตว์แทนปุ๋ยเคมี
- ให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปอาหารให้แก่ประชาชน

- คัดแยกขยะในครัวเรือน
- จัดกลุ่มคนในชุมชนในรูปสหกรณ์
- ผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากซากพืชใบไม้ นำฝักแก้งของต้นราชพฤกษ์ เป็นยาฆ่าหอยเชอรี่ ปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อรักษาดิน

ถั่วเพื่อรักษาดิน

- ปลูกดอกไม้เศรษฐกิจ เพื่อนำดอกไม้ประดับตามงานต่าง ๆ
- ทำบ่อแก๊สชีวภาพขนาดเล็ก ๆ จากมูลสัตว์
- รณรงค์ด้านการส่งเสริมสุขภาพให้แก่ประชาชน
- จัดกิจกรรมเรียนฟรีภายในโรงเรียนสังกัดเทศบาล
- จัดทำโครงการ รับ-ส่ง นักเรียน เพื่อลดรายจ่ายของครอบครัว
- ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้ในการทำงาน เพื่อลดระยะเวลาและค่าใช้จ่าย
- ให้ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนพึ่งพาตนเอง เช่น โครงการรื้อชีวิตพืชิตความจน นำชุมชน พัน

อบายมุข เช่น โครงการลด ละ เลิก เหล้าวันเข้าพรรษา

- กำหนดราคาสินค้าให้มีมาตรฐานเดียวกัน
- การใช้ธรรมะมาควบคุมอารมณ์และจิตใจ สิ่งของบางอย่างถ้าไม่จำเป็นกับชีวิตเราก็ไม่ต้องซื้อ
- ปรับแนวคิดของประชาชนให้กล้าคิดและที่จะเปลี่ยนแปลง
- ทุกภาคส่วนให้การสนับสนุนขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน และมีการตรวจสอบและประเมินผล
- ส่งเสริมให้ประชาชน มีสติ รักษาศีลตามอัตภาพ เมื่อทุกคนมีคุณธรรมในการครองตน ครอบครัว

ที่ทำงาน และสังคมจะดีขึ้นเองโดยอัตโนมัติ

- ใช้พื้นที่ว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ เช่น ทำพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจโตเร็ว เช่น

ไก่ เป็ด

- ส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักการใช้จ่ายของตนเองครอบครัว สำนักงานและชุมชน
- ปรับปรุงด้านการคมนาคมขนส่งให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดทั้งปีเพื่อประชาชนได้นำผลิตผล ไปขาย

หรือจำหน่ายได้สะดวกรวดเร็ว

- ส่งเสริมสถานศึกษา โรงพยาบาลในชุมชนให้เป็นที่ยอมรับจะได้ส่งบุตรหลานเข้าเรียน ไม่ไปโรงเรียนไกลบ้านหรือเจ็บป่วยก็สามารถรักษาที่โรงพยาบาลชุมชน

- หาแนวทางลดต้นทุนการประกอบอาชีพ เช่น การช่วยเหลือกันหรือเรียกว่า “เอาแรงกัน”

- ส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยมีการร่วมกลุ่มกันมาฝึกอาชีพ ให้สามารถผลิตได้เองและใช้อุปโภคบริโภคได้เองไม่ต้องไปซื้อสินค้าหรือสิ่งของจากห้างสรรพสินค้า

- นำกระดาษที่ใช้แล้ว ๑ ด้าน มาใช้ซ้ำ
- ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน

- กระตุ้นให้เกิดกลุ่มภายในชุมชน และสร้างระบบการแลกเปลี่ยนให้เกิดขึ้นภายในกลุ่มนั้น ๆ เน้นการลดต้นทุนสินค้าที่จะนำมาแลกเปลี่ยนระหว่างคนในกลุ่ม และการเกิดกลุ่มในชุมชน โดยเน้นให้เกิดการนำทรัพยากรที่มีในชุมชนมาใช้

ด้านเพิ่มรายได้

- ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชน ได้รับมาตรฐาน มผช. เพื่อเพิ่มมูลค่า และสามารถขยายตลาดได้กว้างขึ้น

- ส่งเสริมให้ประชาชนทำการเกษตรในบริเวณพื้นที่ของตนเองโดยใช้สารชีวภาพ สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมี เพื่อไม่ทำให้ดินเสื่อมสภาพ

- ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่น มีการประกอบอาชีพเสริม นอกจากการประกอบอาชีพหลักของคนในครัวเรือน ตามความรู้ ความสามารถ และตามความถนัด โดยการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพ การฝึกอาชีพในชุมชนด้านสาขาอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มรายได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การทำเกษตรกรอย่างง่ายในครัวเรือน เป็นต้น

- รวมกลุ่มชุมชนในการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในชุมชน เช่น การทำดอกไม้จันทน์ การสานตะกร้าจากเส้นใยพลาสติก ดอกไม้ประดิษฐ์ พวงหรีด ทำน้ำดื่มออกจำหน่ายในราคาถูก

- ตั้งร้านค้าในชุมชน สามารถนำของในชุมชนมารวมกันและช่วยจำหน่าย

- ส่งเสริมให้ประชาชน ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น มาประกอบเป็นอาชีพเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว

- นำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เป็นจุดขาย เช่น แหล่งท่องเที่ยว สินค้าหัตถกรรม

- นำเอาเศษอาหารหรือมูลสัตว์ภายในชุมชนมาทำเป็นปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมัก เพื่อนำไปขาย

- การคัดแยกขยะ คัดแยกขยะแต่ละประเภท เช่น ประเภทกระดาษ ประเภทขวดแก้ว ประเภทพลาสติก ฯลฯ โดยขยะที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลใช้ได้ ก็นำไปขาย เป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

- อุดหนุนเงินเสริมให้กับกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ให้ดำเนินการ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ และกลุ่มเกษตรกร

- จัดหาแหล่งจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ

- เปิดตลาดฝากให้ประชาชนได้นำผลผลิตมาจำหน่าย

- เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ โดยพัฒนาคุณภาพและบรรจุภัณฑ์

- จัดการด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง

- ฝากออมทรัพย์ ชื่อบุคคล บัตรรัฐบาล, ชื่อหุ้นกองทุน

- ให้ผู้นำชุมชนหมู่บ้าน หรือผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง

- ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุน

- จัดตั้งธนาคารวิสาหกิจ

- ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้เป็นสินค้า OTOP
- ใช้แรงงานในท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น
- ส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าผ่านเว็บไซต์และดำเนินการจำหน่ายสินค้า OTOP ของตำบล
- ปลูกจิตสำนึก ลดค่านิยมให้ปรับเข้ากับสภาวะทางสังคม อย่างเช่น ลดค่านิยม ลดค่าใช้จ่าย ฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น เงินที่เหลือที่เราไม่ต้องจ่าย ก็จะเหลือกลายเป็นรายได้
- จัดตลาดล่องหน้าให้กับเกษตรกรเศรษฐกิจพอเพียง
- ให้ความรู้เบื้องต้นหลักเศรษฐศาสตร์ อุปสงค์ อุปทานและคุณธรรม กล่าวคือ การประกอบอาชีพใด ๆ ให้คำนึงถึงความต้องการของตลาด ผู้บริโภค และการผลิตหรือจำหน่ายเพื่อให้ได้กำไรหรือส่วนต่าง ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงหลักคุณธรรมด้วย
- แปรรูปสินค้าการเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้มีราคาเพิ่มขึ้น โดยอาจจะตั้งเป็นสหกรณ์สินค้าชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ช่วยเหลือดูแล
- หลังบ้านบริเวณท่อน้ำทิ้งปลูกต้นเตยก็จะไม่มีกลิ่นเหม็น เพราะต้นไม้ใช้น้ำไปใช้ โดยไม่ต้องใช้น้ำมาลดต้นได้อีกครั้งหนึ่ง จึงประหยัดน้ำได้
- ควรมีการทำเกษตรแบบผสมผสาน ตามแนวพระดำริของพระเจ้าอยู่หัว ถ้าเหลือกินเหลือใช้ จึงขายผลผลิตสามารถเพิ่มรายได้อีกแนวทางหนึ่ง แต่ถ้าครัวเรือนมีพื้นที่น้อย ก็สามารถปลูกผักสวนครัวบางชนิด กินเองได้
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการฝึกอบรมการประกอบอาชีพเพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่
- ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักค้นหาและตรวจสอบตัวเองว่ามีศักยภาพ หรือมีพรสวรรค์เกี่ยวกับเรื่องอะไร และส่งเสริมให้ตั้งศักยภาพหรือพรสวรรค์นั้นออกมาใช้ในเชิงธุรกิจ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้เกิดเป็นรูปธรรม
- ส่งเสริมให้ประชาชนนำสินค้าที่ผลิตได้เองมาขายในสถานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดไว้ โดยควบคุมราคากันเองได้ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือนและชุมชน และประชาสัมพันธ์ให้องค์กรอื่น ๆ มาศึกษาดูงานมาซื้อสินค้าที่มีคุณภาพและย่อมเยา
- ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องถิ่นทุกระดับเป็นแบบอย่างและเผยแพร่ความรู้ โดยใช้พื้นที่ในบ้านเรือน ที่ดินว่างเปล่าปลูกผัก เลี้ยงปลา โรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่ เป็นต้น และนำผลผลิตที่ได้มาใช้บริโภค เหลือจึงนำไปขายหรือแปรรูปเป็นผลผลิตต่าง ๆ ออกขาย
- ส่งเสริมในเรื่องการขายตลาด ช่องทางการจัดจำหน่ายก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์สินค้าของชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลาดกว้างขึ้น ทำให้มีรายได้กลับมาเพิ่มขึ้น ประชาชนก็มีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมดี มีความสุขไม่พึ่งพาสถานของตนเอง และยังสามารถสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นได้
- ลดต้นทุนในการผลิต เช่น ไม้ใส่ปุ๋ยเคมี หรือสารเคมี โดยหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทน

- ทำสินค้าพื้นเมือง เช่น การทำผ้าบาติก การพันผ้าบาเต๊ะ การปักผ้าบาเต๊ะ เป็นการเพิ่มรายได้ และเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าพื้นเมือง

ด้านประหยัด

- สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ใช้จ่ายอย่างประหยัด กินอยู่ และใช้จ่ายอย่างพอเพียง โดยอาศัยโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการทำให้ประชาชนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ อาจจะต้องมีการนำเอาวิถีชีวิตในสมัยก่อนเข้ามาช่วยด้วย เช่น การปลูกผักสวนครัว ในการรับประทานเอง ส่วนที่เหลือนำไปขายหรือนำไปแจกจ่ายเพื่อนบ้าน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในบ้าน เป็นต้น

- จัดทำบัญชีครัวเรือน นอกจากจะลดรายจ่ายแล้ว ยังสามารถทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ เช่น เมื่อมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ก็จะทำให้ในแต่ละวัน คนในครอบครัวใช้จ่ายอะไรไปบ้าง หากของชนิดเดียวกันยี่ห้อนั้นแพงก็เปลี่ยนไปใช้ยี่ห้ออื่นที่ถูกกว่า เท่านั้นก็เป็น การประหยัดแล้ว

- การส่งเสริมให้ปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง เช่น กระเพรา แมงลัก ผักชี ต้นหอม เพาะเห็ดฟางในตะกร้า ก็สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้แล้ว

- ให้ความรู้ และฝึกฝนให้ประชาชนรู้จักความพอเพียง ไม่ใช้สินค้าฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นแก่ฐานะ

- รู้จักเปรียบเทียบราคา กับคุณภาพของสินค้า และความจำเป็นในการใช้สอยก่อนตัดสินใจซื้อ

- ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการประหยัด และอดออม โดยจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้านและตำบล กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น โดยชี้ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ในการออมเงิน เพื่อเป็นหลักประกันในอนาคตให้กับตนเองและครอบครัว

- การลดการใช้พลังงานไฟฟ้า ประปา น้ำที่ใช้อาบสามารถนำไปรดพืชผักได้

- การทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เองเพื่อลดการใช้สารเคมี และลดรายจ่ายค่าปุ๋ย

- รับประทานอาหารพร้อมกันทำแต่พอดีไม่เหลือทิ้ง

- ใช้ของที่ตัวเองผลิตเอง เช่น น้ำยาล้างจาน สบู่อาบ น้ำ แชมพูสระผม ฯลฯ

- ไม่เที่ยวเตร่ ไม่เที่ยวห้าง ซื้อของฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น คิดก่อนซื้อว่าจำเป็นไหม

- คัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถัง โดยคัดแยกขยะที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ออกจากขยะต่างๆ

- ใช้กระดาษสองด้าน

- จัดหาสินค้าราคาถูกมาจำหน่ายให้ประชาชนได้จัดซื้อ

- ใช้จักรยานแทนมอเตอร์ไซค์หรือรถยนต์ในระยะทางใกล้ ๆ

- นำเสื้อผ้าเก่ามาใช้และไม่ต้องซื้อใหม่บ่อย ๆ

- ส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในพื้นที่

- สร้างค่านิยมในการบริโภคสินค้าของท้องถิ่น

- การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนในครัวเรือน เช่น การผลิตแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ใช้แทนก๊าซหุงต้มในครัวเรือน เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศในท้องถิ่น
- ส่งเสริมการจัดทำปุ๋ยชีวภาพในครัวเรือน เป็นการประหยัดเงินเพื่อซื้อปุ๋ยเคมีมาใช้
- ตั้งกลุ่มผู้ผลิต เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการซื้อ - ขาย
- การให้ความรู้และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำวัสดุที่เป็นพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
- นำเศษอาหารมาแปรรูปเป็นน้ำหมักชีวภาพ
- ผลิตพลังงานใช้เองในชุมชน เช่น เตารีดหมอลด, พลังงานแสงอาทิตย์, พลังงานลม
- ปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กเยาวชน โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลในสังกัดเพื่อให้เด็กได้ไปสื่อกับผู้ปกครอง ในด้านการประหยัด เช่น ให้เด็กรู้จักใช้วัสดุจากธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ใบตอง กิ่งไม้แห้งเล็ก ๆ มาประดิษฐ์เป็นของเล่นได้ เน้นการปลูกจิตสำนึกให้เด็กหันมาสนใจการทำกิจกรรม หรือเล่นสิ่งของที่มาจากวัสดุในท้องถิ่น เช่น เครื่องดนตรีไทยหรือสิ่งของที่มีจำหน่ายในชุมชน และชุมชนผลิตเอง เป็นการเพิ่มรายได้ในชุมชนและประหยัดรายจ่ายในครัวเรือน
- ให้ออมเงินและผู้นำ เป็นแบบอย่างในการประหยัดอดออม เช่น ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ มีการเก็บออมเงินทุกเดือน
- ใช้ระบบการพึ่งพากัน

ด้านการเรียนรู้

- จัดไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในชุมชน และเกิดความอยากทำ คิดจะทำ
- จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น เชิญผู้รู้ในด้านต่าง ๆ จากภายนอกชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น รวมทั้งให้ผู้รู้ชี้แจงข้อดี ข้อเสีย ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน การปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง การทำน้ายาสำหรับใช้ในชีวิตรประจำวัน รวมถึงการต่อยอดความคิดของชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น
- จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนและนอกชุมชน ศึกษาความรู้ รวมทั้งเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ในพื้นที่
- ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเรียนรู้สภาพแวดล้อม เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์
- ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และสืบทอดให้แก่เยาวชนเพื่อให้ยังคงอยู่ตลอดไป
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นหน่วยงานที่แสวงหาความรู้วิชาการใหม่ ๆ มาเผยแพร่ให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพ

- ฝึกอบรมวิชาชีพให้กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
  - มีการเรียนรู้จากรุ่น ไปสู่รุ่นต่าง ๆ (การสืบทอดประเพณีหรือวัฒนธรรม) จนเกิดความรู้สึกนึกคิด
- จิตสำนึกในการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ส่งเสริม “ปราชญ์ชาวบ้าน” ให้คงอยู่ และได้รับการยกย่องเชิดชู
  - พัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นในด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการฝึกอบรม และทัศนศึกษาดูงาน
- ส่งเสริมให้ครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ เป็นตัวอย่างให้ครอบครัวในชุมชนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่นัก
- พิเศษ
- ส่งเสริม และปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักการอ่าน
  - ส่งเสริมด้านการศึกษาในระดับภูมิปัญญาชาวบ้าน ยกย่องผู้รู้ในชุมชนให้มาร่วมเป็นวิทยากร
- และเปิดโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมงานท้องถิ่น
- จัดตั้งห้องสมุดชุมชนให้นักเรียนหรือประชาชนได้เข้ามาศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่สนใจ และรับบริจาคหนังสือเรียนที่ไม่ใช้แล้ว
  - การให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติได้จริง โดยคัดเลือกหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งมาเป็นต้นแบบ หาปราชญ์ในชุมชนมาให้ความรู้
  - สอดแทรกหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมของประชาชนในท้องถิ่นไม่ว่าประชาชนจะจัดกันเอง หรือโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดประชาคม
  - จัดกิจกรรมให้เด็ก / เยาวชน เข้าวัดทุกวันอาทิตย์
  - จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุระดับตำบล โดยมีสมาชิกซึ่งมีอายุตั้งแต่ ๓๕ ปี ขึ้นไป
  - เรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากของใกล้ตัวจากชาวบ้านในหมู่บ้านในเรื่องสมุนไพรพื้นบ้านหรือการละเล่นพื้นบ้านที่สามารถนำมาเป็นจุดเด่นในการหารายได้นำมาค้าขายเป็นแลกเปลี่ยนประจำชุมชนได้
  - ส่งเสริมการเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้ประชาชน เพื่อนำมาใช้ในชุมชนใช้
  - ฟันฟูนองค์ความรู้ต่าง ๆ ในชุมชนมาจัดเก็บรวบรวม
  - ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมี
  - ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ พืชสมุนไพร
  - ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเพื่อนำมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนในครัวเรือน
  - ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับด้านบุคลากร เช่น กฎหมาย ข้อระเบียบบังคับ
  - ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับสถาบันครอบครัว
  - ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน

- จัดอำเภอเคลื่อนที่ พบปะประชาชน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการรักษายาบาล และแนวทางประกอบอาชีพ การทำอาชีพเสริมของหมู่บ้านของชุมชน
- ควรสนับสนุนให้หน่วยงานได้เข้าหาประชาชนและให้ความรู้ใหม่ไปสู่ท้องถิ่น
- มีวัด ศาสนาสถาน (มัสยิด) โบสถ์ สำนักสงฆ์ สำนักปฏิบัติธรรมมากพอแล้ว หน่วยงานรัฐควรจะไปประสานงานให้มีรูปธรรม
- ต้องมีหน่วยงานทางภาครัฐเป็นแกนหลักในการให้ความรู้แก่ประชาชนและปลูกฝังจิตสำนึกถึงผลได้ ผลเสียจากการใช้ชีวิตระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระราชดำรินในหลวง
- เข้าร่วมกับท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอาชีพ เพื่อพัฒนาทักษะในการดำรงชีพ เช่น อบรมเรื่องการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์
- ท้องถิ่นบูรณาการร่วมกับภาครัฐ เอกชน หรือร่วมกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในการร่วมมือกันทางวิชาการในการให้ความรู้แก่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาจมีการสร้างสื่อเผยแพร่ โดยเป็นสื่อที่ประชาชนได้ดูแล้วง่ายในการที่จะทำความเข้าใจ และให้มีการจัดการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ในตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เป็นต้นไป
- ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นควรมีแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนศึกษาหาข้อมูล เช่น ศูนย์การเรียนรู้ในด้านเกษตร ปลูกผักในน้ำ ให้เด็กนักเรียน เรียนรู้เรื่องการปลูกข้าว และการนำน้ำมันไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว นำมาใช้กับรถที่ใช้รับส่งเด็กนักเรียน
- จัดให้มีโครงข่ายระหว่างนักวิชาการ และผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจากหน่วยงานของรัฐ และผู้เกี่ยวข้องด้านวิชาการองค์ความรู้ เพื่อเข้ามาให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับประชาชนอย่างใกล้ชิด และบ่อยครั้ง
- จัดให้มีอินเทอร์เน็ตชุมชนเพื่อให้ประชาชนค้นคว้าหาข้อมูล ให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของตน อย่างรอบด้าน แบบบูรณาการ
- ให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพที่ตลาดต้องการหรือขาดแคลน หรืออาชีพดั้งเดิมให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ผู้อื่น หรือส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ประสบการณ์จากที่อื่นและนำมาปรับใช้ในท้องถิ่นของตนเองตามทรัพยากรที่ท้องถิ่นมีอยู่เป็นหลัก
- ต้องมีหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน มีการตั้งงบประมาณในการลงทุน และส่งเสริมอย่างจริงจัง อย่างต่อเนื่อง
- ให้หน่วยงานผู้นำทุกระดับเข้ารับการอบรมการส่งเสริมการเรียนรู้มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรมีศูนย์เรียนรู้ชุมชน ห้องสมุดชุมชน และชักชวนประชาชนให้ใช้บริการ

- จัดอบรมและปลูกฝังให้องค์กรหรือคนภายในองค์กรรู้ถึงความสำคัญและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เป็นการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถพัฒนาองค์กรได้
- ส่งเสริมและสนับสนุนบุคคลกรให้ศึกษาหาความรู้ ศึกษางานที่ปฏิบัติอยู่เสมอ
- ฝึกอบรมอาชีพ ด้านการจัดทำอาหารพื้นเมือง ให้ผู้มาท่องเที่ยว ได้รู้จักแพร่หลาย ส่งเสริมรายได้ พัฒนาฝีมือ ด้านการปักผ้าบาเต๊ะ พันท์ผ้าบาเต๊ะ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า และอนุรักษ์การแต่งกายของสตรีในท้องถิ่น เรียกว่าชุด หย่าหย่า
- จัดอบรมให้ความรู้ในการพัฒนาเด็ก การมีจิตอาสา การรู้จักประหยัด การอดออมเหลือเก็บ มีโครงการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ในชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อช่วยเหลือประชาชนทุกเพศ ทุกวัย
- ส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง แล้วลงมือทำ เมื่อทำแล้วเกิดความสำเร็จ มีความมั่นคง ยั่งยืน ก็ทำให้มีความมั่นใจในการที่จะนำไปต่อยอดเพื่อปรับใช้ในทุกด้านในชีวิต เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้ครอบครัว
- ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการใช้พลังงานทดแทนใกล้ตัวหรือที่สามารถนำมาใช้เป็นพลังงานทดแทนได้

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

- ส่งเสริมการใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติก
  - รณรงค์ให้คนในชุมชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด
  - ลดการสร้างขยะในชุมชน (สร้างธนาคารขยะในชุมชน) ส่งเสริมให้ชุมชน คัดแยกขยะ โดยการประสานหน่วยงานเอกชนเข้ารับซื้อขยะรีไซเคิลในชุมชน ทุก ๑๕ วัน
  - ปลูกฝังให้ประชาชน เยาวชน ในพื้นที่ อนุรักษ์ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น
  - สนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการปลูกต้นไม้ทุกชนิด ที่สามารถให้ประโยชน์ทุกด้านแก่ประชาชนและสิ่งแวดล้อม
  - ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ปลูกพืชทดแทน
  - ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ มีเครื่องบำบัดน้ำเสีย
  - ไม่เผาหญ้าหรือวัชพืช ทำให้อากาศเสีย ควรตัดหรือถางหญ้าแล้วนำมาทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก
  - ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกันปลูกต้นไม้ อย่างน้อย ๑ บ้าน ๑ ต้น และไม่ตัดไม้ทำลายป่า
- อนุรักษ์ป่าชุมชน และปลูกต้นไม้ทดแทนต้นไม้ที่ตายแล้ว
- ส่งเสริมให้ประชาชนใช้สารชีวภาพ แทนสารเคมี จะช่วยให้ลดการทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ทำการเกษตรอินทรีย์
  - ส่งเสริมให้ครัวเรือน ปลูกต้นไม้หน้าบ้าน และจัดประกวดหน้าบ้าน สวยงาม สดชื่น

- จัดโครงการปลูกป่าชายเลนหรือปลูกต้นไม้ภายในชุมชน เพื่อทดแทนในสิ่งที่สูญเสียไป
- ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของคนในชุมชน โดยการปลูกฝังให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปในการร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน และเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ของคนในชุมชน
  - ถ้าชุมชนทำอาชีพเผาถ่าน ซึ่งจะต้องใช้ไม้ในพื้นที่ ถ้าตัดแล้วควรที่จะปลูกเพิ่มทดแทนมาใหม่
  - ทำนา ปลูกผัก เลี้ยงไก่ หมู ปลา ที่เหลือเราก็สามารถเอามาแจกจ่ายให้ญาติพี่น้องและขายในราคาถูก เพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือนเราได้อีกทางหนึ่ง
  - รมงศ์ให้ประหยัดการใช้กระดาษ โดยการใช้อย่างคุ้มค่า เมื่อใช้หน้าแรกแล้วอย่าเพิ่งทิ้ง ให้นำกลับมาใช้ด้านที่สอง
  - ส่งเสริมให้ชุมชนรักษาความสะอาดในชุมชน จัดกิจกรรมเก็บขยะในชุมชน และบริเวณชายหาด รักษาความสะอาดของน้ำ-ทะเล
  - ร่วมกันอนุรักษ์ต้นไม้ ช่วยกันปลูกต้นไม้ ปลูกป่าชายเลน และมีการดูแลโดยสม่ำเสมอ
  - มีการสร้าง ทดแทน ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป
  - ให้ความรู้ในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลน และมีการปลูกป่าชายเลนเพิ่มขึ้น
  - สอดส่องไม่ให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนโดยชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้พื้นที่ป่าชายเลน
  - การให้ความรู้ในเรื่องของประโยชน์ป่าชายเลนที่มีต่อชุมชน
  - ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด และสร้างทดแทนเพื่อให้มีใช้ตลอดไป
  - การจัดทำโครงการใหญ่ ๆ ของท้องถิ่นต้องมีการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย เพราะอาจทำให้วิถีชีวิตของชุมชนได้รับผลกระทบและเปลี่ยนแปลงด้วย
  - ให้มีอาสาสมัครเฝ้าระวัง ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติ
  - ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด
  - ประชาชนที่อยู่ใกล้ต้นยางช่วยกันดูแลรักษา ปลูกดอกไม้ ให้สวยงาม ให้เด็กนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาต้นยาง
  - เก็บรวบรวมใบไม้ แล้วส่งให้ทางโรงเรียนได้ทำปุ๋ยหมักจากใบไม้
  - ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกป่า ปลูกต้นไม้ เพื่อลดภาวะโลกร้อน
  - ชุุดลอกคูคลองไม่ให้ตื้นเขิน
  - ห้ามไม่ให้ประชาชนใช้ไฟฟ้าช็อตปลาตามแม่น้ำลำคลอง
  - ให้การอบรมแก่ประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบในการใช้สารเคมีและสารพิษในการเกษตรที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม
  - ส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ

- จัดทำแนวกันไฟฟ้า โดยให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการ
- ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนทำแผนการใช้ทรัพยากรพึ่งตนเองขึ้นมา
- การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในบริเวณหมู่บ้าน รณรงค์ให้เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ
- ส่งเสริมการรักษาความสะอาด และรักษาสิ่งแวดล้อมบริเวณโดยรอบของหมู่บ้าน
- นำความงามของธรรมชาติผสมผสานกับเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นให้กลายเป็นการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศน์

- สร้างฝายชะลอน้ำ โดยร่วมกันสร้างกับประชาชน, กลุ่มเยาวชนในพื้นที่
- รักษาระบบนิเวศให้สมดุลไม่ให้เปลี่ยนแปลง
- จัดสวนสุขภาพในการออกกำลังกายในชุมชนและมีพื้นที่สีเขียวให้เพียงพอ
- สร้างแกนนำในระดับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดทำโครงการตาพิเศษในชุมชน โดยให้มีที่มาจากประชาชนในพื้นที่
- สร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ
- จัดทำโครงการประกวดชุมชนบ้านน่าอยู่น่ามอง
- จัดทำโครงการคลองสวยน้ำใส, โครงการลดและคัดแยกขยะโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน

การดำเนินงาน

- ลดมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยการตรวจเช็ครถยนต์หรือยานพาหนะเป็นประจำ
- รณรงค์ไม่ให้ประชาชนเผาขยะ โดยใช้วิธีฝังกลบแทน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ประชาชนใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ แทนการใช้ปุ๋ยเคมี หรือการมีส่วนร่วมในการใช้พลังงานทดแทน เป็นการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รัฐบาลสนับสนุนด้านนี้ด้านอื่น ๆ ก็จะมาตามเอง เช่น ด้านลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ตลอดจนการประหยัดด้วย และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

- ใช้สารอินทรีย์ในการเกษตรกรรมเพื่อกำจัดพืชและไม่มีสารตกค้างทำลายสิ่งแวดล้อมและมลภาวะเป็นพิษต่อทรัพยากรธรรมชาติ

- ใส่ใจรายละเอียดเล็กน้อย เช่น ในกรณีล้างจานพวกน้ำมันที่เหลือจากการทอด ก่อนเททิ้งในท่อน้ำทิ้งควรใช้น้ำยาล้างจานสลายตาม เช่น กรดเป็นด่างของน้ำมันก่อนเททิ้ง เป็นต้น

- ให้มีแหล่งปลูกป่า ประจำหมู่บ้านหรือตำบลละ ๑ แห่ง
- ช่วยกันดูแลสถานที่ที่เป็นของส่วนรวมและปลูกฝังความคิดในการงดใช้สารเคมี ให้เปลี่ยนเป็นปุ๋ยจากธรรมชาติ โดยให้มูลสัตว์ ปุ๋ยหมัก

- นำมูลสัตว์มาหมักเพื่อทำเป็นเชื้อเพลิง(แก๊สชีวภาพ)

- ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด

- รณรงค์ให้ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง (ป่า ๓ อย่าง ได้แก่ ๑. ป่าไม้ใช้สอย คือ

ไม้โตเร็ว สำหรับใช้ในครัวเรือน เช่น สะเดา ไม้ไผ่ ๒. ป่าไม้กินได้ คือ ไม้ผล เช่น มะม่วง และผักกินใบต่าง ๆ

๓. ป่าไม้เศรษฐกิจ คือ ไม้ที่ปลูกไว้ขาย หรือไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กิน ไม้เศรษฐกิจ โดยปลูกรองรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำและปลูกอุดช่องโหว่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียวประโยชน์ที่สี่คือ ได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ)

- รณรงค์ให้ประชาชนไม่เผาตอซัง เพื่อลดการสร้างมลพิษทางอากาศ

- ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชน ในการทำการเกษตร เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำปุ๋ยหมัก ที่สามารถมาทำกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ต้องใช้ยาฆ่าแมลง และให้ความรู้ของโทษภัยของสารเคมีต่าง ๆ ที่นำมาใช้และสารดังกล่าวไว้ตกค้างอยู่บนผักที่เรานำมาเป็นอาหารซึ่งในปัจจุบันมีทางชุมชนได้ทำเป็นตัวอย่างแต่ไม่ได้มีการกระจายความรู้หรือขับเคลื่อนอย่างจริงจัง

- ให้องค์กรของรัฐบาลในพื้นที่รับผิดชอบออกกฎระเบียบบังคับโรงงานอุตสาหกรรม ห้างร้าน ให้มีการบำบัดของเสีย ไม่ให้ออกไปสู่ถนน หรือคูคลองสาธารณะ

- รณรงค์ ประชาสัมพันธ์และปลูกจิตสำนึกให้กับชุมชน ผู้นำที่ชุมชนให้มาร่วมมือกันในการรักษา ดูแล อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ เช่น รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ชุมชน ประชาชนทิ้งขยะในถัง หรือสถานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้โดยปลูกฝังการทิ้งขยะให้กับเด็กในโรงเรียนเริ่มจากโรงเรียนไปสู่บ้าน บ้านไปสู่โรงเรียนการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ ประชาชนและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันปรับปรุงภูมิทัศน์ รักษาภูมิทัศน์ และเมื่อมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปแล้วต้องสร้างขึ้นทดแทน

- ส่งเสริมให้มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัดโบสถ์

- ส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรักความหวงแหน ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม หรือมีส่วนร่วมการเป็นเจ้าของทรัพยากรนั้น เช่น จัดให้มีการทำโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม กระตุ้นจิตสำนึกให้รักถิ่นฐาน รักที่อยู่อาศัย รักธรรมชาติบนพื้นดินของตนเองไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ทิ้งขยะลงคูคลอง ไม่ปล่อยน้ำเสียไม่ตัดไม้ทำลายป่า จัดทำโครงการ มัคคุเทศก์น้อย ให้เขา รู้จักแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งวัฒนธรรมที่มีอยู่ เขาจะจะได้เกิดความรัก ความหวงแหน และไม่ยอมให้ใครมาทำลาย

- รู้จักการวางแผนการใช้ทรัพยากรในระยะยาวไม่ให้ทรัพยากรถูกทำลาย

- ลดการใช้สารเคมี หรือไม่ใช้สารเคมี ก็เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปในตัว ใช้ทรัพยากรอย่างสมดุลเมื่อใช้ไปแล้วก็มีการสร้างใหม่ทดแทนก็ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

- จัดทำกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดอบรมสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากร และการจัดกิจกรรมปฏิบัติจริง เช่น การปล่อยพันธ์สัตว์น้ำ การปลูกป่าชายเลน การนำคัตแยกขยะมารีไซเคิลมาใช้ตัดแปลงให้ใช้งานได้ต่อไป

ด้านการเอื้ออารีต่อกัน

- ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ร่วมกันทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- จัดทำกองทุนแม่ของแผ่นดินขึ้นในชุมชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลให้กับผู้ด้อยโอกาส
- ส่งเสริมให้ประชาชน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันกัน เช่น การให้สิ่งของ โดยไม่หวัง

ผลตอบแทน ผู้ที่มีมากกว่าดูแลครอบครัวผู้ที่ยากกว่า

- คนในชุมชนร่วมกันสำรวจ ดูแลผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ โยช่วยเหลือและไม่ทอดทิ้ง
- จัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ทุกคนที่มีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในกรณี เกิด แก่

เจ็บ และเสียชีวิต

- ส่งเสริมให้ชุมชนปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ คนละอย่าง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน
- ส่งเสริมให้ชุมชน จัดตั้ง กองทุน ดูแลผู้สูงอายุ และผู้พิการในชุมชน และจัดตั้งทีม ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน และนำผลการเยี่ยมบ้านมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของกองทุนต่อไปในทุกเดือน

- ส่งเสริมให้ประชาชนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในส่วนของตนเองที่มีอยู่เกินความจำเป็น
- มีการแบ่งปันอาหารและพืชผักสวนครัวให้แก่เพื่อนบ้าน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ของคน

ในชุมชน

- มีการช่วยเหลือกันในชุมชนในเรื่องต่าง ๆ (ร่วมด้วย ช่วยแก้ไข) ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและคนในสังคม

- มีความโอบอ้อมอารีของคนในชุมชนทุกระดับ
- จัดให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาเพื่อดูแลเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น การดูแลบ้านที่บางหลังมีเพียงคนแก่อาศัยอยู่เพียงคนเดียว ก็จะมีกลุ่มอาสาเข้าไปดูแล เป็นต้น

- อยู่กันแบบพี่น้อง ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน ดูแลซึ่งกันและกัน ไม่อิจฉาริษยากัน ช่วยกันเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลเมื่อมีภัยมา มีเพื่อนบ้านดีไม่ต้องมีรั้วบ้านก็ได้

- รู้จักแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน เอื้ออารีต่อกัน โดยปลูกฝังให้คนในสังคมรู้จัก “ความพอเพียง” ซึ่งจะนำมาซึ่งประโยชน์อันดีต่อท้องถิ่น

- จัดให้มีกิจกรรม หรือโครงการ ที่แสดงออกถึงการเอื้ออารีต่อกัน
- ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีน้ำใจซึ่งกันและกัน พุดกันดี ๆ มีความซื่อซื่อซื่อซื่อใจกันควรพูดกัน

เอาของมาแลกเปลี่ยนกัน

- ส่งเสริมให้นำวิถีชีวิตแบบชนบทมาใช้กับสังคมเมืองเพื่อให้รู้จักกัน มีความเป็นญาติพี่น้อง
- ส่งเสริมให้เกิดการจัดสวัสดิการสังคมต่าง ๆ เป็นหมู่บ้าน/ชุมชนต้นแบบของการจัดสวัสดิการ

สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสวัสดิการภาครัฐ และการจัดสวัสดิการที่หมู่บ้าน/ชุมชน ได้มีการจัดทำขึ้น เพื่อดูแลสงเคราะห์ช่วยเหลือกันเองของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น ฅาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการชุมชน รวมทั้งกลุ่มกิจกรรมหรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

- เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตเมตตา มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ เอื้ออาทรต่อกัน
- ทรนงค์ให้มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้เอง เช่น บ้านหนึ่งปลูกข้าว อีกบ้านหนึ่ง

เลี้ยงไก่ไข่ การนำไข่มาแลกข้าว

- ผู้นำชุมชน จัดการประชุมเวทีเสวนา ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาให้ชุมชนที่น่าอยู่ ว่าควรทำอย่างไร

รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน

- พัฒนาชุมชนโดยรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อนำพาไปสู่เป้าหมายเดียวกัน
- มีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์ ตามนโยบายรัฐ
- จ่ายเงินสงเคราะห์ครอบครัวละ ๒,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๐๐ ครอบครัว
- มีการแจกถุงยังชีพให้ผู้สูงอายุ (ถุงละ ๕๐๐ บาท) ให้แก่ครอบครัวที่ยากจน
- สนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน
- นำวิถีชีวิตแบบโบราณมาใช้ เช่น ตักแกง ให้เพื่อนบ้าน
- จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ยากไร้
- จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ เยี่ยมบ้านผู้ป่วยหรือผู้ด้อยโอกาสในโอกาสสำคัญ ๆ
- ให้คำปรึกษาแก่กันเวลาเกิดปัญหา
- สนับสนุนให้หมู่บ้านชุมชน ตลอดจนองค์กรได้เกิดการพึ่งพาตนเอง
- การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน / หมู่บ้านในการทำกิจกรรมร่วมกันในการดำเนินชีวิตตั้งแต่

ระดับครัวเรือน ชุมชน / หมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

- ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่เป็นความเอื้อรื้อต่อกัน เช่น การเอามื้อเอาแรงกันในการทำงาน
- สร้างความรัก ความโอบอ้อมอารี ภายในครอบครัวให้เกิดกับทุก ๆ คน
- ส่งเสริมให้คนมีวัดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
- นำวัฒนธรรมฮอมแฮงของทางเหนือมาใช้
- ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณีดั้งเดิมในทางพุทธศาสนา เพื่อยกระดับจิตใจ
- ใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิต โดยการเอื้อเพื่อต่อกัน โดยแลกของกันโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น

บ้านนี้ปลูกผักก็เอามาแลกผลไม้

- ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีเมตตา โดยวัดและครอบครัวเป็นแกนนำ
- อบรมจริยธรรม บวชเณรภาคฤดูร้อน ในเด็ก ผู้ใหญ่เพื่อให้ซึมซับวัฒนธรรมที่ดีของไทยไว้

- ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคน ครอบครัว ชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้มีรายได้น้อย และผู้ยากไร้ ยากจนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

- ปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักให้มากกว่ารับ มีวินัย

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นประโยชน์และมุ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนอย่างจริงจัง ไม่ใช่มุ่งก่อสร้างถนนอย่างเดียว

- นำธรรมะของทุกศาสนามาใช้ให้เหมาะสมหลักเมตตาธรรม

- ให้ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ แก่กันและกัน

- ประชาชนให้ความร่วมมือในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปธรรม ประสานงานกันให้งานสำเร็จได้

- ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม อันดีงามเพื่อส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดและหวงแหนแผ่นดิน

- ปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในสังคมให้มีคุณธรรมจริยธรรม โดยเริ่มบรรจุวิชาเรียนเริ่มตั้งแต่ชั้นปฐมวัยจนถึงปริญญา

- การตั้งกลุ่มอาชีพจะทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวและมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

- จัดทำโครงการที่จูงใจให้ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มกัน เช่น โครงการทำปุ๋ยชีวภาพประชาชน ร่วมกันทำและแบ่งปันกันไปใช้ แบ่งปันความรู้ และมาพูดคุยถึงปัญหาร่วมกัน เช่น ปัญหาข้าวดีด(วัชพืชที่มีลักษณะเหมือนต้นข้าวจนแยกไม่ออกในระยะต้นกล้า บางครั้งอาจเรียกว่า "ข้าววัชพืช") ปัญหาเพลี้ยกระโดด ปัญหาเหล่านี้จะถูกแก้ไขโดยการแบ่งปันความรู้กัน

- ส่งเสริม สนับสนุน จัดฝึกอบรมให้ชุมชน ประชาชน มีกิจกรรมร่วมกับอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชน ส่งเสริมให้ผู้นำมีทิศทาง และแนวทางในการพัฒนาชุมชน ช่วยเหลือและเอื้ออารีต่อกัน ในชุมชน เช่น ในรูปแบบสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือ กองทุนสวัสดิการชุมชน หรือในรูปแบบของ อสม. ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเอื้ออารีกันตั้งแต่เกิด-ตาย ซึ่งก่อให้เกิดความรักใคร่เอื้ออารีต่อกัน

- จัดการแข่งขันกีฬาเพื่อสร้างความสามัคคี

- ส่งเสริมให้คนในชุมชนทำงานร่วมกัน ให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการให้อภัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

- ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการเสียสละ สร้างความรัก ความสามัคคีในกลุ่ม มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เช่นกลุ่มออกกำลังกาย กลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุ จะทำให้เกิดความรักกันในกลุ่ม มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน แบ่งปันกัน สังคมก็จะมีความสุข

- ส่งเสริมให้คนสังคมมีคุณธรรม จริยธรรม

- ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพในระดับอาวุโส มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่เบียดเบียนกันเอาเปรียบกัน

- ส่งเสริมการเรียนการสอนด้านคุณธรรม ศีลธรรม เพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกที่ดี ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันผู้อื่น

แนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

- จัดเวทีประชาคม เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนร่วมกันปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจัง และนำโครงการ

ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น

- จัดให้ประชาชน กลุ่มสตรี ในท้องถิ่นไปอบรมศึกษาดูงาน จากสถานที่ต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนได้นำความรู้ที่ได้รับนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนของตนเอง
- จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ในหมู่บ้านเพื่อเป็นสถานที่ให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามาศึกษาหาความรู้
- จัดอบรมอาชีพเสริมให้กลุ่มแม่บ้านให้มีอาชีพเสริม เช่น การทำดอกไม้จันทน์ สานตะกร้า ทำอาหาร ทำขนม เป็นต้น

- ร่วมกับหน่วยงานอื่น เช่น กศน. สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้ความรู้และฝึกอาชีพให้กับประชาชนในเขตตำบล

- จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เห็นเป็นรูปธรรม ชัดเจน ของชุมชน หรือหมู่บ้านใดก็ได้ใช้แนวทางปรัชญานี้แล้วเกิดผลที่ดีขึ้นแก่ผู้ใช้ และคนรอบข้าง และมีวิทยากร ให้คำแนะนำให้ความรู้แก่ประชาชนที่จะมาดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

- มีการจัดตั้งกลุ่มในชุมชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หาปราชญ์ในชุมชนมีความรู้เรื่องใด นำมาสอนคนในชุมชน เพื่อนำมาต่อยอดในการที่จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

- จัดให้มีชุมชนนำร่อง เพื่อให้ประชาชนภายในเขตพื้นที่หรือนอกเขต ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ในการจัดการขยะ

- จัดอบรมพัฒนาอาชีพให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยให้บุคคลากรที่มีความรู้ที่อยู่ในชุมชนด้วยตนเอง
- อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนก่อน ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นที่รัฐ มีความจริงใจใน

การ

พัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

- จัดประชุม เพื่อคนในชุมชนเสนอปัญหาความต้องการให้แก้ไข
- มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในระดับตำบล

- ผู้นำชุมชนทำเป็นตัวอย่างก่อน แล้วเผยแพร่ต่อประชาชน
- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหาพร้อมหาแนวทางแก้ไข ร่วมดำเนินการ และร่วมตรวจสอบ โดยใช้กระบวนการประชาคม
  - เปิดโอกาสให้ผู้ประสบผลสำเร็จโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือปราชญ์ชาวบ้านได้ร่วมเผยแพร่ความรู้ เป็นวิทยากร จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้
  - ส่งเสริมให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องชี้วัดและกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของการพัฒนาท้องถิ่น และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน / ชุมชน ในรูปแบบของแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยยึดหลักประชาธิปไตย
  - สร้างแกนนำในชุมชนและพัฒนาเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม
  - จัดประชุมอบรมประชาชนในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เช่น การจัดทำเป็นบัญชีครัวเรือน การใช้ชีวิตโดยนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - มีการสนับสนุนงบประมาณตามโครงการอย่างเพียงพอ
  - มีการคัดเลือกครอบครัวในชุมชนที่เป็นครอบครัวตัวอย่าง และเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน
  - จัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ปราชญ์ชาวบ้าน” “พี่สอนน้อง” ให้เกิดขึ้นในชุมชน
  - มีการมอบรางวัลและประกาศเกียรติคุณให้กับครอบครัว ชุมชนที่เป็นต้นแบบในการดำเนินงานภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง
    - ประชาชน แกนนำ ผู้นำชุมชน ร่วมกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม
    - ควรมีการส่งเสริม สร้างจิตสำนึก ปลูกฝัง ผ่านรายการหรือสื่อ IT ต่าง ๆ
    - ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการจัดเวทีประชาคม และตั้งหัวข้อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ แล้วนำข้อมูลที่ได้ประมวลผลหาวิธีนำไปใช้จริง โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ
      - แต่งตั้งให้ประชาชนเป็นคณะกรรมการ คณะทำงาน ในการจัดทำกิจกรรม
      - นำเด็กเยาวชนเข้าโครงการเศรษฐกิจพอเพียง
      - ผู้บริหาร ข้าราชการ / ลูกจ้าง เป็นตัวอย่างในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
      - กำหนดให้เป็น ๑ ในคะแนนตัวชี้วัดการพิจารณา ค่าตอบแทนพิเศษทางหน่วยงาน
      - อาคาร สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องปลูกผัก/เลี้ยงสัตว์ให้เป็นตัวอย่างประชาชน ผู้ใช้บริการก่อน
        - เพิ่มแนวคิด “ทุนนิยม แบบพอเพียง” นายทุน – เปิดกว้าง – ยอมรับแนวทางพอเพียง ลูกจ้างพอเพียงในความเป็นอยู่การดำรงชีพ

- เปิดโอกาสให้ผู้ผู้นำในชุมชนที่มีศักยภาพเป็นวิทยากรนำเสนอให้แก่ คนในหมู่บ้านเป็นการเชิดชูเกียรติบุคคลากรในพื้นที่ให้แต่ละชุมชนมี OTOF ที่โดดเด่นของชุมชน
- เข้าหาประชาชนอย่างสม่ำเสมอโดยใช้วิธีเยี่ยมเยียน
- จัดทำคู่มือบริการประชาชนในทางดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- เจ้าหน้าที่ของ อปท. ลงพื้นที่โดยเข้าไปรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแต่ละบ้าน
- จัดให้มี เจ้าหน้าที่ รับผิดชอบแต่ละหมู่บ้านเข้าถึงทุกเรื่อง
- จัดตั้งคณะกรรมการเศรษฐกิจพอเพียง หรืออาสาสมัครเศรษฐกิจพอเพียงระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ โดยให้มีความหลากหลายมาจากทุกภาคส่วน
- เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ใช้จ่ายเงินงบประมาณด้วยความถูกต้องและโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์มากที่สุด
- การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ต้องมีเป้าหมายจะให้ประชาชนมาร่วมทำอะไร มาร่วมแล้วได้อะไรกลับไป สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่
- ชี้แจงผลการปฏิบัติงานของท้องถิ่น ให้ประชาชนได้รับทราบเป็นประจำ
- สนับสนุนประเพณีของท้องถิ่นเพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมให้อยู่ต่อไปมีการแข่งขันกีฬาในชุมชนเพื่อลดปัญหาเสพติด และจัดให้มีการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับคนในชุมชน
- เผยแพร่ตัวอย่างประชาชนที่ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ประชาชนในพื้นที่ไปดูงาน แล้วนำความรู้ที่ได้มาอบรมแก่ประชาชนในหมู่บ้านตัวเอง
- รณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนรู้และเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยอาจจะเริ่มจากการประชาคมหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านในการชักจูงหรือประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ให้คนในหมู่บ้านรักสามัคคี รู้จักเอื้ออารีต่อกัน แบ่งปันซึ่งกันและกัน เช่น ในวันแม่ ทุกชุมชนมีการถวญ่าริมถนน ปลูกป่าทดแทน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวหลัก ชาวบ้านก็ต่างคนต่างทำอาหารและมารวมกันกินด้วยกัน กลายเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง
- ส่งเสริมให้คนในชุมชนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้น่าอยู่เสมอ ไม่ทิ้งท้องถิ่น นำสิ่งดี ๆ เข้ามาส่งเสริมในท้องถิ่นอยู่เสมอ ประชุมปรึกษาหารือกันอยู่บ่อย ๆ
- ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักท้องถิ่นของตนเองก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจะตามมาเอง
- ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง หัวหน้าครอบครัวมีเวลาดูแลคนในครอบครัว
- บรรจุหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนของเด็กนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ จนถึงระดับท้องถิ่นอย่างจริงจัง
- ติดตามลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ลงมดีร่วมกัน เช่น การจัดกลุ่มออมทรัพย์ การจัดกลุ่มฝึกอาชีพ จัดทำน้ำพริกขนมร่วมกัน แล้วนำออกจำหน่าย

- ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น เช่น การจัดทำแผนชุมชน กระตุ้นให้ประชาชนรู้จักการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์

- ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกระบวนการ ดังนี้

(๑) ให้ความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล ประธานชุมชน เด็กนักเรียนในสถานศึกษา โดยกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมต่าง ๆ

(๒) นำไปสู่การปฏิบัติโดยการกำหนดเป็นกิจกรรม / โครงการ เช่น การอบรมอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่ชุมชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่นการปลูกป่าชายเลน การส่งเสริมระบบสหกรณ์ในชุมชน

- รมณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน ลดค่านิยมที่ผิด ๆ ไม่จำเป็น เพื่อปรับให้เข้ากับสภาวะทางสังคม และเผยแพร่ความรู้สร้างอาชีพให้ประชาชน

- จัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ให้ครอบคลุมและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยประชาชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยแต่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับผลที่ได้รับ เช่น โครงการความสุขในสวน เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

- โครงการที่จัดทำต้องเป็นโครงการ/กิจกรรม / ที่ประชาชนต้องการและพัฒนาท้องถิ่นได้ เพราะถ้าประชาชนเสนอโครงการเอง เขาจะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ/กิจกรรมนั้นด้วยความเต็มใจ และภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาท้องถิ่น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- มักใช้ไม่ค่อยได้ผลกับสังคมเมือง ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ประชาชนไม่ค่อยสนใจ เพราะมีการแข่งขันสูง

- ความอยากคิด อยากทำ อยู่ในภาวะอารมณ์เพียงสั้น ๆ หลังจากไปดูชุมชน / ครอบครัวต้นแบบ หรือการจัดทำบัญชีครัวเรือน การแนะแนวอาชีพ

- ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

- การขับเคลื่อนต้องสร้างภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านให้มีความเข้มแข็ง

และมีความอดทนสูงต่อการทนสภาพต่าง ๆ ซึ่งจะต้องใช้เวลาหลายสิบปี กว่าจะประสบความสำเร็จ

- โครงการประชานิยมมักจะสวนกระแสกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมหรือรับการแจกของอย่างเดียว

- มีแนวปฏิบัติอย่างไร ก็ยังคงสถานะเหมือนเดิม

- การเสฟสื่อ เทคโนโลยี ทั้งจากทางสื่อไอที ที่มีแต่โฆษณาในลักษณะมอมเมาประชาชน เช่น การโฆษณาขายลดความอ้วน ยาเสริมความงาม ยาเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ การแต่งตัวของดารา ผู้นำเยาวชน ที่แต่งตัวโป๊เกินไปทำให้เด็กเกิดการเลียนแบบ วัฒนธรรมการแต่งตัวของไทยเสื่อมลง พระนักแสดงที่ขาดวิจรรณญาณในการแต่งตัว

- การจัดทำโครงการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระยะแรก ๆ ประชาชนให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี แต่เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ประชาชนไม่ได้สนใจที่จะดำเนินการต่อ ทำให้การดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต่อเนื่อง และไม่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน รวมทั้งเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณในจำนวนมาก

- ไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากค่านิยมที่ผิด ๆ ขาดความรู้ และขาดทุนทรัพย์

- เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดการเอาใจใส่ ไม่มีการติดตามประเมินผล

- ในปัจจุบันมีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากแต่ที่เป็นปัญหาก็คือ การก้าวข้ามความคิดเดิม ๆ ที่เคยทำเคยปฏิบัติมาแต่เดิม

- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจังยังมีน้อยเกินไป

- ผู้นำท้องถิ่นขาดการเอาใจใส่ และเริ่มต้นในการชี้แนะและตั้งกลุ่มแก่ประชาชน

- ท้องที่ไม่เหมาะสม บางที่มีความต้องการนำแบบบูรณาการทุกด้าน แต่สภาพแวดล้อมไม่

เอื้ออำนวย

- ในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์การได้รับสื่อต่าง ๆ รวดเร็วมาก ทำให้ประชาชนเกิดการบริโภคนิยมมากขึ้น เห็นสิ่งของที่ไม่จำเป็นเป็นสิ่งของที่จำเป็นมากขึ้น ทำให้เกิดความฟุ่มเฟือย ค่าใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นมากขึ้น

- ในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ยังมีการใช้สารเคมีต่าง ๆ ในการทำการเกษตร เผาทุ่งเพื่อทำไร่ นา อาจจะเป็นเพราะประชาชนขาดความเข้าใจว่าการทำดังกล่าว เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม

- ท้องถิ่นขาดการใส่ใจอย่างจริงจัง ในการที่จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

- ผู้บริหารท้องถิ่นไม่สนใจการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ การวางแผนในระยะยาว ที่จะพัฒนาพื้นที่อย่างจริงจังและยั่งยืน

- ในปัจจุบันจะเห็นว่าสภาพสังคมของประชาชนในท้องถิ่นในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมสมัยก่อนที่มีความ เอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งกันและกัน เนื่องจากเป็นยุคโลกาภิวัตน์ อาจจะพูดได้ว่าเป็นผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ พ่อแม่ไปประกอบอาชีพนอกบ้านไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนบุตร หลาน บุตรหลาน เมื่อพ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนทำให้ความรักในครอบครัว ความอบอุ่นหายไป ความเอื้ออาทรต่อกันระหว่างในครอบครัว หรือต่างครอบครัวในหมู่บ้านขาดหาย

- ในการเสริมสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าดำเนินกรอย่างไม่จริงจัง หรือจริงจังเป็นบางเวลา เป็นบางพื้นที่
- เนื่องจากปัจจุบันสภาพปัญหาในการแข่งขัน และต้องมีภาระหน้าที่ในการนำมาหาจึงทำให้ขาดความเอาใจใส่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันในชุมชน
- ในฐานะที่เป็นผู้นำ ทำหน้าที่นำนโยบายหรือรับนโยบายไปปฏิบัติ ขาดความตระหนักและให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พยายามมุ่งเน้นโครงสร้างที่ทำให้เกิดประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานเข้าไปดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ไม่มีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในการกำกับดูแลในพื้นที่ ดังนั้น เพื่อให้โครงการเกิดประสิทธิภาพ และมีกลไกการกำกับติดตามในพื้นที่อย่างชัดเจน เห็นสมควรกำหนดหรือมอบหมายให้กรมการปกครอง เป็นเจ้าภาพในการกำกับดูแล เพราะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการดูแล กำกับ ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่
2. การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต จำเป็นต้องมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการวิเคราะห์ที่กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุน หรือปรับเปลี่ยนค่านิยม และวิถีการดำรงชีวิต จึงต้องทำความเข้าใจแบบองค์รวมและอย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีการเรียนรู้และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์และนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้
3. ต้องมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างยั่งยืน
4. ให้ทุกชุมชนได้รับโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงบประมาณของภาครัฐอย่างรวดเร็ว ครอบคลุมและทั่วถึง ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ ลดต้นทุนและปัจจัยการผลิตทางการเกษตรและสร้างโอกาสในการพัฒนาหรือเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากให้กับชุมชน
5. ปรับเป้าหมายการพัฒนาชุมชนทั้งในชนบทและในเมือง โดยมุ่งเน้นการทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และการพัฒนากิจกรรมด้านเศรษฐกิจของชุมชนเป็นเป้าหมายหลัก
6. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการจัดการเงินทุนและศึกษาความเป็นไปได้ในการยกระดับกองทุนต่างๆ ของชุมชน ให้เป็นธนาคารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์และระบบการกู้ยืมภายในชุมชนด้วยหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

7. เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีเข้ามาส่วนร่วมในการบริหารงาน และตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ

8. การขับเคลื่อนกิจกรรมหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการประเมินและติดตามอย่างสม่ำเสมอ หน่วยงานต่าง ๆ ควรมีการสนับสนุนอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งให้การยกย่องชมเชย เช่น มอบใบประกาศเกียรติบัตรหรือโล่รางวัล ให้กับบุคคล หรือหมู่บ้าน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการพัฒนาหมู่บ้านและการรักษาระดับมาตรฐานของหมู่บ้าน

9. สร้างงาน สร้างอาชีพเสริมให้กับประชาชนในพื้นที่ชนบทหลังฤดูเก็บเกี่ยว ให้มีงานทำตลอดปี เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนในชนบทอพยพไปทำงานในเมืองใหญ่